

HRVATSKO KATOLIČKO NOVINSTVO O PAPI PIJU XII. TIJEKOM II. SVJETSKOG RATA

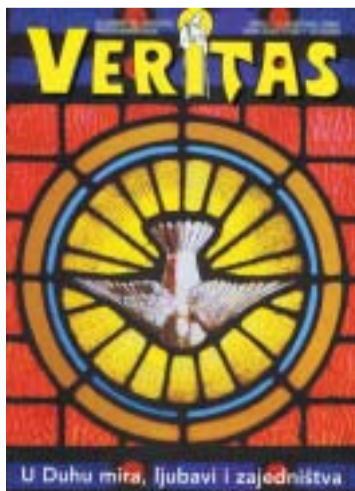
Tomislav Vuković

Povjesničar dr. Jure Krišto u dva je prošla nastavka u Glasu Koncila (br. 25 i 26/2006.), predstavljajući osnovne teze židovskog rabina Davida G. Dalina, profesora povijesti i političkih znanosti na Katoličkom sveučilištu »Ave Maria« u Naplesu na Floridi, u njegovoj knjizi »Mit o Hitlerovom papi«. Upozorio je na nekoliko bitnih činjenica koje se vješto prikrivaju, o tome kako je Pio XII. spašavao Židove od nacista. Prvo, da se iza napada na spomenu-toga papu i Katoličku Crkvu tj. na njihovu ulogu u Drugom svjetskom ratu i na odnos prema Židovima općenito, u biti krije ljevičarsko-liberalni rat protiv katoličkih vrijednosti i tradicije, i drugo, da je povijesna istina, posebice kod nas, dugi niz godina krivotvorena zbog ideoloških razloga ili se danas krivotvori zbog osobnog (iskompleksiranog) duhovno-intelektualnog stanja pojedinih novinara.

U tom je kontekstu potrebno istaknuti da je hrvatsko katoličko novinstvo u povijesti cijelo vrijeme iznosilo vrlo jasne i argumentirane dokaze o papi Piju XII. i o njegovoj ulozi tijekom rata, što je za ondašnju vlast, najblaže rečeno, bilo provokativno. Bili su to vrlo hrabri napisi, koji su rušili komunističke, nametnute protucrkvne mitove, pa se u znak zahvalnosti svim (ne)potpisanim autorima vrijedi prisjetiti barem nekih tekstova, koji su uz veliki rizik »plivali« protiv medijski nadmoćne »struje«. Ti autori nikada nisu za to dobili bilo kakvo priznanje (nisu ga ni očekivali), nikada njihovi argumenti nisu dobili onodobno »pravo javnosti« (bez obzira na njihovu činjeničnu utemeljenost), nikada ih se u javnosti nije smatralo ravnopravnim sugovornicima (jer je sadržaj njihovih tekstova bio »protunarodni« i »protudržavni«) i već u startu nisu imali nikakvog izgleda protiv nadmoćnijih državnih glasila (iako su katolički mediji u svojim napisima promicali princip da je važno biti na strani istine). Stoga je dobro prisjetiti se barem nekih novinskih članaka, jer se čini kako sljedbenici i nasljednici nekadašnjih »ribara ljudskih duša« vladaju i danas medijskim prostorom u Hrvatskoj.

Papin brzojav admiralu Hortyju

Tako se Žarko Brzić u napisu: »Pio XII. i Židovi u Mađarskoj« osvrnuo na optužbe nekih istaknutih javnih djelatnika protiv Pija XII. iznoseći zanimljive povijesne podatke: »Mnogi su optuživali papu Pija XII.

● Katolički mjesečnik »Veritas« argumentirano je iz pera o. Ivona Čuka dokazivao neutemeljenost optužbi na račun Pija XII.

Napisi protiv medijskih mitova

zbog njegove tobožnje šutnje kojom kao da je na neki način postao sukri-vac strahovitih Hitlerovih zvjerstava nad milijunima Židova. Takve brzoplete optužbe proširio je najprije njemački pisac Hochhutt svojom dramom 'Namjesnik', a zatim u novije vrijeme ruski povjesničar Griguljevič u knjizi 'Papinstvo i 20. stoljeće'. U našem se katoličkom tisku pisalo o tome kako su mnogi ugledni Židovi, među njima i veliki broj onih koji su spašeni zaslugom pape Pija XII. osudili takve napade i iznijeli na svjetlo dana papino zauzimanje za progonjene sunarodnjake. Osobito je vrijedno istaknuti knjigu 'Tri posljednja pape i židovstvo' u kojoj autor P.E. Lapide, Židov, na temelju brojnih svjedočanstava ističe svijetli lik ovoga pape kao 'velikog spasitelja židovskih života'.

Posljednjih godina p. Roberto Graham, povjesničar i specijalist za diplomaciju Svete Stolice, koji je posebno proučio držanje Pija XII. u Drugom svjetskom ratu piše doslovce: 'Nije istina da Pio XII. nije učinio ništa da spriječi progon i istrebljenje Židova od nacista. Ne samo da je naredio svim crkvama i samostana da sakriju Židove, a to su sada priznali svi povjesničari, pa čak i oni koji su bili protiv Pija XII. već je i službeno intervenirao 1944. godine protiv deportacije mađarskih Židova u Auschwitz'. P. Graham zatim iznosi povijesne dokumente za svoje tvrdnje. Prvi put otkriva sadržaj službenih predstavi koje je u ime Svete Stolice apostolski nuncij u proljeće 1944. godine uputio mađarskoj vladi. Bile su sastavljene prema detaljnim uputama Pija XII. Bilo je to vrijeme kada su nacisti spremali grozan plan o uništenju 300.000 mađarskih Židova... Apostolski nuncij, po izričitom naređenju pape Pija XII. šalje 5. lipnja 1944. godine novu predstavku ministarstvu, gdje se između ostaloga spominje: 'Mađarska vlada dobro zna da se Katolička Crkva uvijek protivila teorijama i metodama koje se osnivaju na materijalističkim načelima krvi i rase, te potpuno zanemaruju duhovni element u čovjeku, niječu utjecaj dobre volje, odgoja i nadnaravnih sredstava milosti Božje prilikom oblikovanja čovjekova karaktera i osobnosti...' Kada je Pio XII. uvidio da svi poduzeti koraci nisu donijeli očekivani plod i da se progoni Židova nastavljaju, poslao je protestni brzojav admiralu Hortyju 25. lipnja 1944. godine, u znak svojeg neslaganja s ovakvom politikom. Brzojav je poslan redovitim putem preko središnje pošte u Budimpešti koja je bila pod nacističkom kontrolom, kako bi svi mogli saznati sadržaj: »S više strana primili smo poziv da sve poduzmemo kako se ne bi produžile i pojačale patnje koje u krilu te plemenite i viteške nacije moraju podnositi mnogi nesretnici samo zbog svoje

nacionalnosti i rasne pripadnosti. Naše očinsko srce ne može ostati ravnodušno pred ovim željama, a u skladu s našim službenjima bližnjima u ljubavi koja obuhvaća sve ljude.« (»Veritas«, br. 4/1978, str. 8.-9.)

Sućut izraelskog ministra

Glas Koncila je tijekom svih godina također objavljivao tekstove o tobožnjem »spornome dijelu« pontifikata Pija XII. kojima je rušio tadašnju medijski nametnutu sliku, i tako ispravno informirao ne samo katoličku nego i cijelu hrvatsku javnost. Na njegovoj je stranici desetljeće ranije tj. 1967. ugledao svjetlo dana napis: »Knjiga istaknutog Židova o papi Piju XII.«, u kojemu se kao i »Veritas« već osvrće na spomenutu njemačku dramu:

»O odnosu Pija XII. prema Židovima za vrijeme drugog svjetskog rata pisali smo već više puta. Osobito zanimanje svjetske javnosti za to pitanje potakla je drama 'Namjesnik' mladog Nijemca protestanta Hoch-

»Hrvatsko katoličko novinstvo u svojoj je povijesti cijelo vrijeme iznosilo vrlo jasne i argumentirane dokaze o papi Piju XII. i njegovoj ulozi tijekom rata, što je za ondašnju vlast, najblaže rečeno, bilo provokativno. Bili su to vrlo hrabri napisi, koji su rušili (komunističke) nametnute protucrkvne mitove«

hutha, u kojoj se optužuje papa Pijo XII. da je svojom šutnjom - ne osudivši javno Hitlera za njegove zločine protiv Židova - bio sukri-vac uništenja milijuna židovskih života. Sigurno je o tome pitanju najbolje čuti glasove samih Židova. I o takvim glavovima već smo prije pisali. Sada vrijedi istaknuti jedno novo djelo, knjigu istaknutog Židova P.E. Lapidea: 'Tri posljednja pape i židovstvo'. Knjiga je nedavno izišla u nakladi poznate njemačke katoličke kuće Herder. Pisac, podrijetlom Kanađanin, bio je u Drugom svjetskom ratu engleski oficir, a sada je zamjenik glavnog urednika u Uredu za tisak pri izraelskom Predsjedništvu vlade... Lapideova knjiga je prije svega zbirka dokumenata. Somenut ćemo ih nekoliko. 'Kad smo mi 1944. ušli u Rim', pisao je jedan židovski oficir u telavivskom listu 'Davar', rekli su nam preživjeli rimski Židovi, puni zahvalnosti i poštovanja, da žele početi s nama u Vatikanu i zahvaliti papi. U samom Vatikanu, po samostanima i privatnim kućama, sakrivali su Židove po papinoj zapovijedi... Na samu sinagogu na Tiberu Pio XII. dao je staviti svoj pa-

● Jugoslavenska su glasila destljećima prikazivali ulogu pape Pija XII. u Drugom svjetskom ratu isključivo u negativnom kontekstu

pinški žig - i to su nacisti ispoštivali.« Židovski upravitelj logora Ferramonti-Tarsia piše Piju XII: 'Vaša Svetost je kao prvi i najviši autoritet na svijetu bez straha digla svoj, po svemu svijetu poštivani glas pred licem moćnih neprijatelja, da javno brani naše pravo na ljudsku čast... Kad nam je prijetila deportacija u Poljsku, Vaša svetost je ispružila svoju ruku da nas zaštiti. Vi ste zatražili da se zaustave transporti Židova interniranih u Italiju. Time ste nam spasili živote'... Kad je Pio XII. godine 1958. umro, poslao je židovski ministar vanjskih poslova ovaj brzojav: 'S cijelim čovječanstvom i mi žalimo smrt Njegove Svetosti Pija XII. U generaciji koju je zadesio rat i podvojenost on je visoko držao ideale mira i sućuti. Kad je naš narod za vrijeme desetljeća nacističkoga terora trpio strahovit martirij, papa je digao svoj glas za žrtve. Život našeg naraštaja bio je obogaćen tim glasom koji je iznad smutnji dnevne borbe navijestao velike moralne istine. Mi žalimo za tim svetim službenikom mira.« (»Glas Koncila«, br. 13/1967. str. 13.)

Castel Gandolfo - utočište ugroženih

Ivon Čuk se u svojem podužem serijalu »Povijest najneobičnije dinastije od Petra do Ivana Pavla II.« također »dotaknuo« pape i njegova odnosa prema Židovima tijekom Drugog svjetskog rata:

»Papom je postao u predvečerje stravičnog rata. Svega šest mjeseci prije njegova početka. Već u svibnju 1939. predlagao je međunarodnu konferenciju koja bi pretresla svjetsku situaciju. Prijedlog nije bio prihvaćen. Uz potporu engleske vlade nudio je posredništvo u sporu iz-

među Njemačke i Poljske. Nije prihvaćen. Dana 24. kolovoza 1939. uputio je radijsku poruku svijetu u kojoj je zaklinjao državnike da sačuvaju mir. Neke su mu rečenice postale poslovične: 'Mač može nametnuti uvjete mira, ali ga ne može ostvariti! Mirom se ništa ne gubi, ratom se gubi sve!' Nitko ga nije poslušao. Dogovorno s vladom Sjedinjenih Američkih Država, uložio je goleme napore da Italija ne stupi u rat kao saveznica Njemačke. U tu svrhu jednom je posjetio i talijanskoga kralja, a Mussoliniju je napisao pismo. Sve je bilo uzalud. Ne znamo koliko je poznato, ali je istinito da je od kraja 1939. do početka 1940. bio posrednik između engleske vlade i tajnog otpora u Njemačkoj, koji je išao za tim da nasilno ukloni Hitlera. Razgovori obiju strana prolazili su preko Vatikana, a papa je osobno garantirao da se radi o ozbiljnim namjerama. Sve je propalo kad se vrhovni zapovjednik njemačke vojske, general von Brauschitsch, povukao i prekinuo pregovore... Pio XII. je imao na raspolaganje moćnu radijsku postaju. Preko nje se obraćao cijelom svijetu. Od kolikog je bila značaja, vidi se iz toga što su je Nijemci dvaput pokušavali dići u zrak... Hrabro je protestirao protiv stravičnih okrutnosti u okupiranoj Europi. Glasno je grmio protiv uništenja Židova. Svaki put poslije toga potlačenima je bilo još gore. To ga je razdiralo. U tom smislu izjadao se talijanskom veleposlaniku 13. svibnja 1940. Poljskim je biskupima pisao: »Često puta je očajno odlučiti se treba li pribjeći razboritoj šutnji ili se služiti slobodom za odlučnu akciju.« (Pismo do 3. ožujka 1944.). Razapet užasima branio je potlačenima kad je govorio, i spašavao ih je kad se suzdržavao. U tim tragičnim trenucima povijesti Pio XII. organizira različite vrste pomoći. Prije svega traganje za nestalima i zarobljenicima. Preko vatikanskih ureda saznalo se za sudbinu osam milijuna zarobljenika. Sakupljao je hranu, odjeću i lijekove... Kad su Nijemci poslije pada Mussolinija okupirali Rim, Židovi su postali izbezumljeni od straha. Pio XII. sakriva ih je preko 5.000 po rimskim samostanima, i onima najstrože klauzura. Papinska ljetna rezidencija Castel Gandolfo za cijelo vrijeme rata služila je kao sklonište ugroženima.« (»Veritas«, br.9/1980, str. 16/17.) ■

● Glas Koncila je u svojim napisima sustavno godinama rušio nametnutu negativnu sliku u jugoslavenskoj javnosti o Piju XII.

